

KULTURHISTORISK KONSEKVENSANALYS

GAMLEBO 5 m.fl.
Stureby, Stockholm

Utförd i samband med ny detaljplan

2015-11-16. Rev 2015-12-07

Gamlebo 5 m.fl

Kulturhistorisk konsekvensanalys

Beställare:

HSB Bostad genom Kjerstin Skoglund
samt Besqab genom Anna Lindström

Datum: 2015-11-16. Rev 2015-12-07

Reichmann antikvarier AB

Ekensbergsvägen 75

169 31 SOLNA

Epost: Postmaster@reichmann.se

Uppdragsansvarig:

Claes Reichmann, *sakkunnig KUL 2*

Handläggare: Maria Wannberg,
byggnadsantikvarie

Praktikant: Dan Larsson
*Masterprogrammet i kulturarvstudier,
Stockholms universitet*

Innehåll

Inledning.....	4
Bakgrund	4
Omfattning	4
Konsekvensanalys - sammanfattning	5
Gamlebo 4	5
Gamlebo 5	6
Gamlebo 6	6
Övriga synpunkter	7
Kulturvärde - konsekvens.....	8
Gamlebo 4	8
Gamlebo 5	8
Gamlebo 6	8
Siktlinjer - konsekvens	9
Gröna samband/stråk - konsekvens	10
Känslighetsanalys - konsekvens	11

Bilaga: Sammanläggning av 1996 års detaljplan och samrådshandlingen med siktlinjer och fotovinklar.

Inledning

Bakgrund

Uppdraget omfattar att utföra en kulturhistorisk konsekvensanalys som underlag i pågående detaljplanearbete. Planförslaget möjliggör uppförandet att nya flerbostadshus på fastigheterna Gamlebo 5 och del av Gamlebo 6. Planområdet inbegriper även del av Gamlebo 4, del av De gamlas hem 2 samt del av Svedmyra 1:1.

Undersökningen bygger på resultat i en kulturmiljöutredning som är under färdigställande. Båda handlingarna har utförts på uppdrag av HSB Bostad och Besqab. Den syftar till att kartlägga de kulturhistoriska värdena och redovisa dessa i ett kunskapsunderlag som ska ligga till grund för en kulturhistorisk konsekvensanalys av den nya detaljplanen.

Omfattning

Utredningsområdet omfattar fastigheterna Gamlebo 5 och 6. Den mindre planändring som omfattar lokal invid tunnelbanan har inte tagits med i analysen. För att tydliggöra de värden som finns på platsen innefattar analysen en bakgrundsbeskrivning och en områdesanalys med avsikt att sätta in den enskilda miljön i ett vidare sammanhang.

Utdrag ur plankarta Samrådshandling 2015-05-27

Konsekvensanalys - sammanfattning

Gamlebo 4

Kulturvärde - siktlinjer - gröna samband/stråk

Området består av ett trevåningshus samt ett högre nio våningshus uppförda på 1960-talet samt en byggnad uppförd 2008, belägen i gränsen mot väster. Här finns kulturvärden knutna till det befintliga grönstråk som utgörs av f.d. Gammelbyns ålderdomshems naturpark och dess närhet till skogsområdet Hemslogen. Kulturvärdet bedöms här primärt bestå av upplevelsevärden där naturparkens karaktär och volym utgör viktiga aspekter.

Utblickarna mot söder och väster med siktlinjer mellan den högresta tallskogen reduceras i hög grad och miljön bedöms bli präglad av den nya bebyggelsens höjd och täthet.

Uppförandet av tre punkthus medför att upplevelsevärde av naturparken helt försvinner. De mindre stråk som bildas mellan byggnaderna ner mot de sparade träden mot ålderdomshemmet bedöms vara av mindre betydelse för detta värde då husens höjd och de schaktarbeten som planeras för garage m.m. medför att topografin ändras påtagligt. Miljön ändras från naturpark till gatumark med förgårdar och parkering samt anlagda ytor.

Gamlebo 5

Kulturvärde

Tomten utgör en tidigare integrerad del av f.d. Gammelbyns ålderdomshem med sysslomannabostaden med anlagd trädgård på södra sidan samt naturinslag med berg i dagen samt högre träd på kvarterets norra del. Bostadsbyggnaden bedöms som oförvanskad från byggnadstiden och dess betydelse för f.d. Gammelbyns ålderdomshem och Stureby sjukhus har ett flertal dimensioner. Syssloman kan i modernt språkbruk översättas med verkställande direktör och placeringen och representativa funktionen är mycket pedagogisk för förståelsen av hela områdets bebyggelsemönster och dess uttryck för social status. Från huset har man god överblick över huvudentréerna/grindstugorna till respektive område och villan är också mycket synligt placerad.

Den planerade bebyggelsen medför att samtliga dokument- och upplevelsevärden knutna till sysslomannabostaden och dess roll försvinner. Dessa värden utgörs huvudsakligen av bebyggelsehistoriska, social- och samhällshistoriska värden. Upplevelsemässigt samspelar sysslomannabostaden med grindstugorna och här påverkas det miljöskapande värdet.

Tomtens norra del med kvarvarande naturinslag bedöms kunna upplevas som en del av den redan i anspråk tagna marken mot norr. En tillkommande bebyggelse i denna del bedöms inte påverka vare sig dokument- eller upplevelsevärden. Dock bör den kvarvarande bergsknallen respekteras då den hänger samman med den kuperade karaktären mot väster.

Siktlinjer

De nya byggnaderna inom kvarteret påverkar en betydelsefull del av områdets visuella sammanhang och den siktlinje från tunnelbanestationen och Svedmyraplan som medger en obruten upplevelse av grindstugan till ålderdomshemmet.

Gamlebo 6

Kulturvärden

F.d. Gammelbyns ålderdomshem utgörs av en bruksmiljöliknande gata med öst-västlig riktning med bebyggelse på ömse sida om huvudstråket. Till området hör den i norr liggande naturparken som omnämns i samtida skrifter vid tiden för uppförandet. Anlagda stigar och ett kvarvarande bordsben i gjutjärn vittnar om dess forna roll. Här skulle alla kategorier gamla, oavsett var de vuxit upp (på landet eller i stan), känna sig hemma.

De tre planerade bostadshusen är placerade i naturparken och är genom sin höjd och volym påtagliga inslag i miljön. Avståndet mellan de befintliga byggnaderna och de nya, mer än dubbelt så höga, uppgår till ca 35 meter. Nybyggnaderna ligger även högt placerade vilket förstärker påverkan. Upplevelsen av närmiljön bedöms i hög grad komma att präglas av de nya byggnaderna. Den halvprivata zonen med förgårdsmark intill och runt om de nya byggnaderna bedöms påverka upplevelsen.

Då merparten (>50%) av den ursprungliga naturparken tas i anspråk för de nytillkommande byggnaderna med underbyggnader och hårdgjord mark påverkas kulturvärden. Den kvarvarande trädridån i sluttningsdelen strax norr om f.d. ålderdomshemmets byggnader bedöms inte vara tillräcklig för att kunna upprätthålla sin ursprungliga kvalitet som naturpark. Detta även i beaktande av volymförhållandena mellan de befintliga 2 våningsbyggnaderna och de nytillkommande byggnaderna å 5 och 6 våningar.

Uppförandet av byggnaderna bedöms medföra att både dokumentvärden av naturparken som ursprunglig del av f.d. ålderdomshemmets område (bebyggelsehistoriskt och samhällshistoriskt värde) samt dess upplevelsemässiga värden (miljöskapande värde) försvinner. Dess bruksvärde som rekreationsyta reduceras också kraftigt.

Siktlinjer

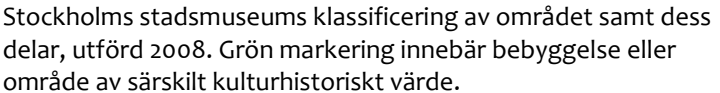
Den gröna parkens ridå mot norr utgör en betydelsefull del av miljön vilken bedöms bli påverkad i hög grad. Den trädridå som sparas utgör en kvalitet men bedöms inte motsvara den befintliga upplevelsen.

Gröna samband/stråk

Sambandet mellan naturparkens gröna rum och Hemskogen påverkas då en övervägande del av naturparken tas i anspråk för ny bebyggelse. Den befintliga prägeln av allmän naturmark bedöms bli ändrad till en karaktär av gatumark med hårdgjorda ytor kring byggnaderna samt med halvprivata inslag mot den kvarvarande skogsdelen mot söder.

Övriga synpunkter

- Höga bostadshus på områdets högsta punkt skapar ett dominerande inslag i stadsbilden vilket påverkar områdeskaraktären och medför skalförskjutning där f.d. Gammelbyns ålderdomshems småskaliga och låga byggnader förminskas i betydelse.
- Tillkommande volymer är överstora i jämförelse med befintlig bebyggelse (befintlig bykaraktär).
- Husen i naturparksdelen bedöms inte vara anpassade till terrängen eller f.d. Gammelbyns ålderdomshems befintliga arkitektoniska karaktär

Gamlebo 4

- Värdeet påverkas i hög grad

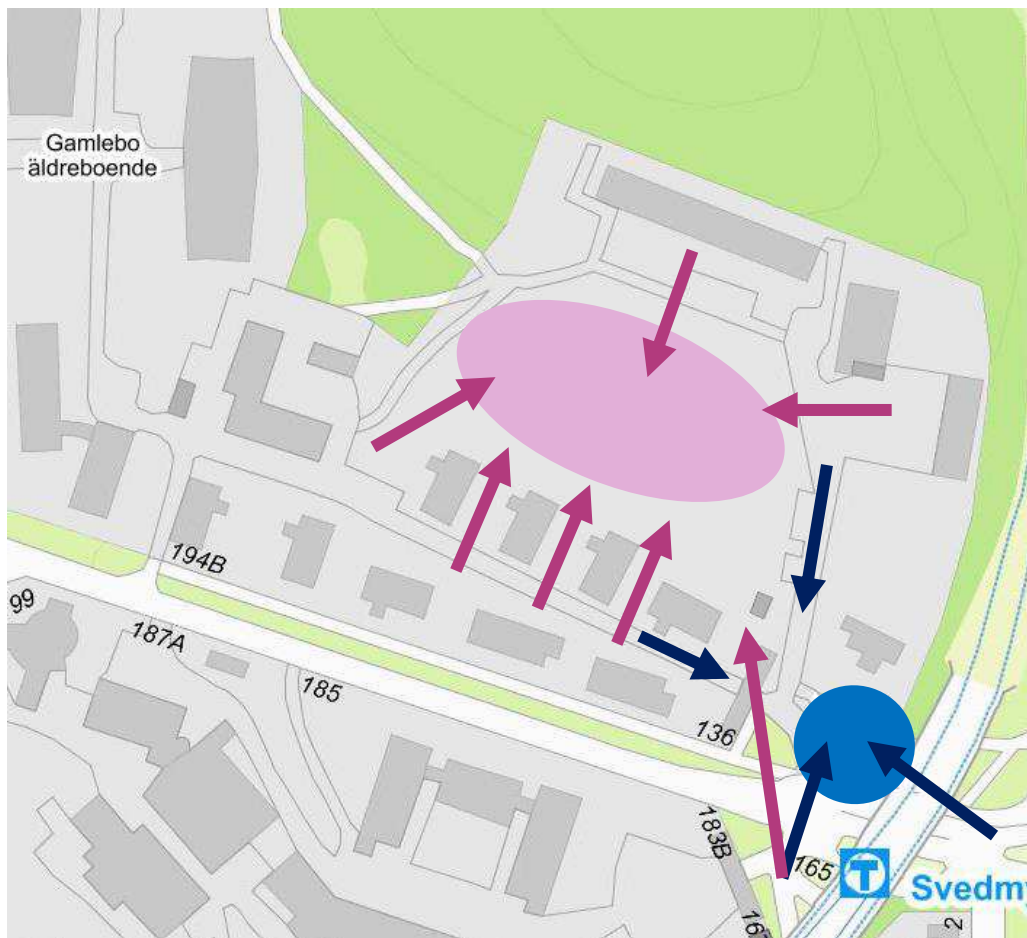
Sysslomannabostaden rivning medför påverkan på dokumentvärden; byggnadshistoriskt social- och samhällshistoriskt och bebyggelsehistoriskt värde där även området struktur påverkas. Upplevelsevärden med miljöskapande värde och pedagogiskt värde.

– Värden försvinner i sin helhet

Naturparken innehar dokumentvärden i form av bebyggelsehistoriska värden samt upplevelsevärden i form av miljöskapande värden. Dessutom finns bruksvärden i form av rekreationsområde.

– Värde försvinner då endast en smal trädridå i sluttningsläge bevaras

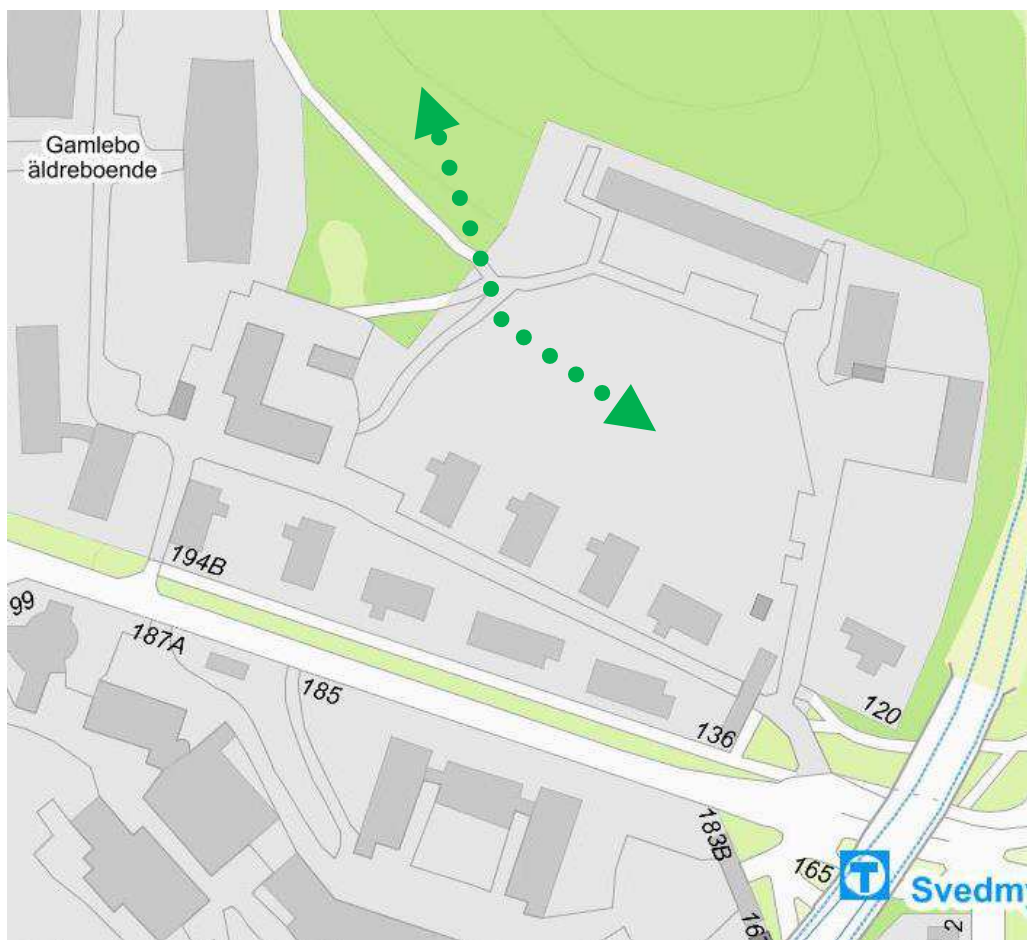
Siktlinjer mot naturparken anges med lila pilar, siktlinjer mot entréplan och sysslomanna-bostaden med mörkblå pilar.

Siktlinjer - konsekvens

Samtliga siktlinjer påverkas av planförslaget då de föreslagna byggnaderna i så hög grad avviker från den befintliga bebyggelsestrukturen.

Skalan på de nya byggnaderna och de smala naturstråken bedöms påverka siktlinjerna i mycket hög grad.

Siktlinjen mot entréplanen kommer att påverkas i hög grad. Framför allt genom att de hamnar så långt söder ut. Stora byggnadsvolymer med flerbostadshus som ersätter en villabyggnad bryter skalan på byggnaderna kring entréplanen och grindstugan riskerar få en sekundär roll. Förståelsen för områdets ursprungliga karaktär kommer i hög grad att påverkas.

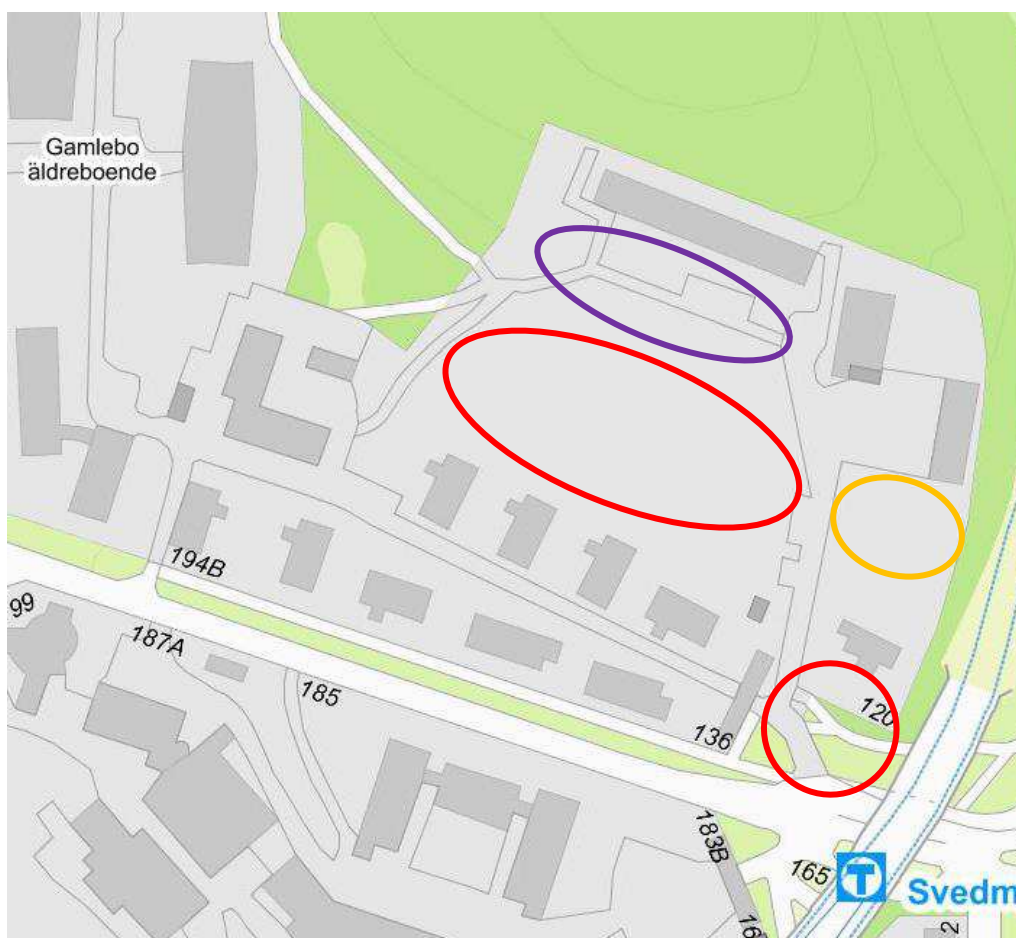

Gröna pilar markerar det gröna stråket från Hemskogen i norr till naturparken.

Gröna samband/stråk - konsekvens

Den ursprungliga f.d. naturparken är idag igenväxt och upplevs i hög grad som en del av ren naturmark. Markområdet kan avläsas som en del av en allmän yta och som en integrerad del av Hemskogen, strax norr och väster om planområdet. Förslaget medför att andelen naturmark minskar och det bildas en passage genom ett bebyggt område innan man når skogsområdet Hemskogen. Detta förhållande bedöms minska det gröna sambandet och förkorta det gröna stråket i området.

Den befintliga prägeln av allmän naturmark bedöms bli ändrad till en karaktär av gatumark med hårdgjorda ytor kring byggnaderna samt med halvprivata inslag mot den kvarvarande skogsdelen mot söder.

- HÖG KÄNSLIGHET
- KÄNSLIG
- TÅLIG

Känslighetsanalys - konsekvens

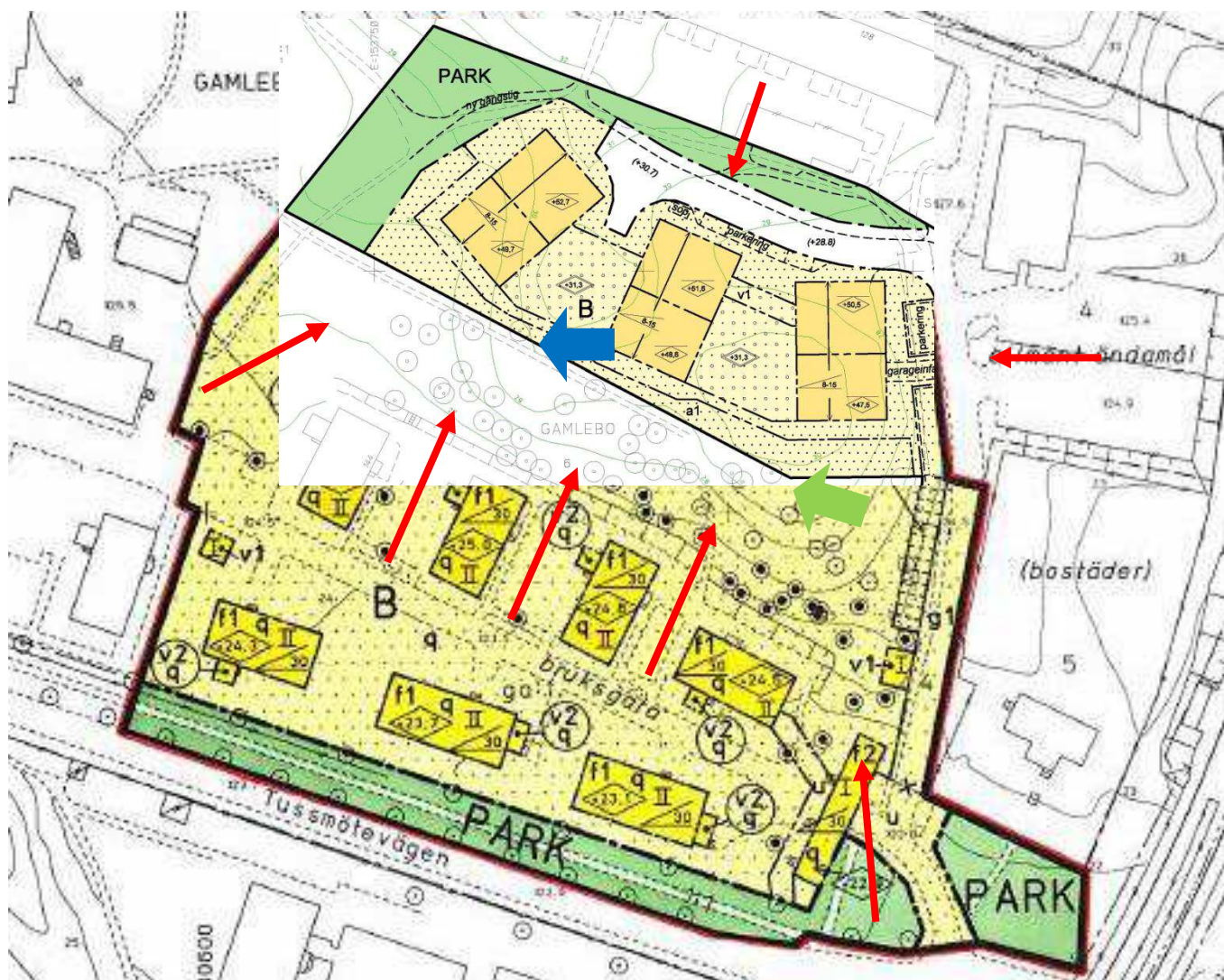
Bedömningen sker i tre nivåer: Hög känslighet, Känslig, Tålig

Områden med hög känslighet utgörs av platsen framför grindstugorna och sysslomannabostaden samt den naturparksdel som ligger i direkt anslutning till f.d. Gammelbyns ålderdomshem. Känslig yta markeras invid de på 1960-talet tillkomna byggnaderna medan den tomtedel som ligger norr om sysslomannabostaden bedöms som tålig.

Entréplanens funktion som entré till området kommer att påverkas av en ev. rivning av sysslomannabostaden. Stora byggnadsvolymer med flerbostadshus som ersätter en villabyggnad bryter skalan på byggnaderna kring entréplanen och grindstugan riskerar få en sekundär roll. Förståelsen för områdets helhet kommer också att påverkas.

Gamlebo 5 m.fl. - Kulturhistorisk Konsekvensanalys 2015-12-07
Bilaga - Naturmarken.

Samkopiering mellan Detaljplanekarta från 1996 och illustration i Samrådshandling 2015.

Fotovinkel

Siktlinje

Gamlebo 5 m.fl. - Kulturhistorisk Konsekvensanalys 2015-12-07
Bilaga - Naturmarken.

Foto 1, mot väster oktober 2015. Detaljplaneförslagets tomtgräns ligger omedelbart till höger om stigen

Gamlebo 5 m.fl. - Kulturhistorisk Konsekvensanalys 2015-12-07
Bilaga - Naturmarken.

Foto 2, mot väster oktober 2015. Detaljplaneförslagets tomtgräns ligger uppskattningsvis några meter höger om stigen